

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym w dniu 30 sierpnia 2016 roku, powód (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w R. wniósł o zasądzenie od pozwanego (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w B. na swoją rzecz kwoty 172.299,59 złotych wraz z odsetkami w wysokości ustawowej od dnia 4 sierpnia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i dalszymi odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty⁶, a także o zwrot kosztów procesu.

W uzasadnieniu swojego żądania powód wskazał, iż pozwany dokonywał przewozu towaru zakupionego przez firmę (...) plc u powoda, lecz dostarczył go pod inny adres niż wskazany w liście przewozowym (w wyniku instrukcji przekazanych przewoźnikowi w trakcie przewozu) i wydał towar osobom nieuprawnionym, w wyniku czego powód nie otrzymał zapłaty za zakupiony towar. Kwota dochodzona pozwem stanowi równowartość poniesionej przez powoda szkody w kwocie odpowiadającej wartości utraconego towaru.

[pozew k-2-5,, pismo k-123v]

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o wezwanie do wzięcia udziału w sprawie swojego ubezpieczyciela w oparciu o treść art. 84 k.p.c. Pozwany zarzucił nieprawidłowe określenie roszczenia powoda w złotych polskich zamiast w euro a merytorycznie podniósł, że wykonywał cztery transporty towaru z siedziby powoda na podstawie umowy przewozu międzynarodowego zawartej z firmą (...) plc. Współpraca została nawiązana w formie elektronicznej. W trakcie każdego z wykonywanych przewozów zleceniodawca dokonywał zmiany miejsca rozładunku towaru i tam towar był dostarczany, odbierany i kwitowany na liście CMR przez odbiorcę. Powód ani zleceniodawca nie zgłaszali żadnych zastrzeżeń co wykonania przewozu pod niewłaściwy adres. Za wszystkie wystawione z tytułu przewozu faktury zleceniodawca (odbiorca towaru) dokonał zapłaty, potwierdzając tym samym prawidłowość przewozu. Pozwany nie miał podstaw ani do sprawdzania stosunku prawnego łączącego powoda i jego kontrahenta ani do kwestionowania instrukcji przewozu otrzymanych od swojego zleceniodawcy.

[odpowiedź na pozew k-45-48]

W dniu 22 grudnia 2016 r. Towarzystwo (...) Spółka Akcyjna w W. przystąpiła do sprawy w charakterze interwenienta ubocznego po stronie pozwanego. W uzasadnieniu złożonej interwencji powołał się na interes prawny w przystąpieniu do sprawy z uwagi na łączącą go z pozwanym umowę ubezpieczenia oraz wniósł o oddalenie powództwa przyłączając się do stanowiska pozwanego co do braku odpowiedzialności przewoźnika za wykonanie stosunku prawnego łączącego powoda i jego klienta, a w szczególności co do braku podstaw kwestionowania przez pozwanego instrukcji udzielanych mu przez nadawcę przesyłki, którym była firma (...) plc. Interwenient podkreślił, iż sam fakt wpisania powoda jako nadawcy w liście przewozowym nie przesądza o takim jego statusie, bowiem decydujące znaczenie mają okoliczności związane z zawarciem umowy przewozu z której wynika, że nadawcą był zleceniodawca pozwanego.

[interwencja uboczna k-82-86]

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Z powodem nawiązała kontakt firma (...) z Anglii z prośbą o ofertę a następnie w dniu 27 maja 2014 r. skontaktowała się z powodem firma (...) przesyłając do wypełnienia formularz dla nowego dostawcy. Powód przekazał dane J. L. do firmy ubezpieczeniowej A. i otrzymał limit ubezpieczenia. J. L. jest to firma dystrybucyjna współpracująca z W. Supermarket. gdyby powód nie uzyskał ubezpieczenia to żądałby przedpłaty. K. C. (1) sprawdziła obie te firmy za pomocą internetu. W dniu 28 maja 2014 r. K. C. rozmawiała telefonicznie z osobą przedstawiającą się jako A. E. (1), aby potwierdzić autentyczność kontrahenta. Pierwsze zamówienie było na 20 ton mięsa mrożonego i z firmy (...) powód otrzymał dane pojazdów, które miały odbierać towar, gdyż przewóz leżał po stronie kupującego. Powód dowiadywał się u pozwanego czy otrzymał zapłatę za przewóz

[protokół przesłuchania K. C. (1) – kserokopia akt PR 1Ds. 873/14, k-252-253; formularz dostawcy k-270; dane firmowe J. L. plc k-273; wyjaśnienia powoda, transkrypcja k-414-415

W dniu 6 czerwca 2014 r. powód otrzymał mailowe potwierdzenie od kupującego, że towar dotarł i że są zainteresowani kolejną dostawą. Powód otrzymał także list CMR od przewoźnika z potwierdzeniem odbioru i pieczęcią odbiorcy. Sytuacja powtórzyła się 10 czerwca 2014 r. Przed trzecią dostawą powód zwrócił się do kupującego o zapłatę za pierwszą dostawę i otrzymał mailowo potwierdzenie bankowe zapłaty z (...) i została zrealizowana trzecia dostawa z dnia 18 czerwca 2014 r., ale pieniądze nie wpłynęły na konto powoda. Po kilku dniach powód otrzymał przeprosiny z wyjaśnieniami, że pieniądze zostały zwrócone kupującemu z uwagi na anomalie w międzybankowej strefie euro, a ponieważ takie sytuacje rzeczywiście wcześniej miały miejsce w innych przypadkach, zaufał po raz kolejny i wyekspediował czwartą dostawę w dniu 27 czerwca 2014 r. Towar został wydany po otrzymaniu po raz kolejny potwierdzenia bankowego zlecenia przelewu z pieczęcią D. Bank. W lipcu 2014 r. z uwagi na to, iż nadal nie było płatności powód znów kontaktował się z A. E. (1), który zapewniał, że płatności już zostały dokonane i chciał ponownie zamówić towar, ale powód nie wyraził zgody z uwagi na brak płatności. Od pozwanego powód dowiedział się o zmianach adresu dostawy po odebraniu ładunku wraz z CMR. W dniu 16 lipca 2014 r. powód skontaktował się z firmą (...), w której uzyskał informację o istnieniu grupy przestępczej podszywającej się pod tę firmę i oszukali już kilka firm. Oszuści posiadali podrobione dokumenty oraz pieczęćki. W wyniku tych działań powód poniósł szkodę na łączną kwotę ok. 672.000,00 złotych dokonując czterech sprzedaży towarów za łączną kwotę 163.781,14 euro. Powód dokonał zgłoszenia Policji w Wielkiej Brytanii o dokonanym oszustwie. Ubezpieczyciel powoda odmówił wypłaty z uwagi na to, iż do szkody doszło w wyniku przestępstwa.

[protokół przesłuchania K. C. (1) – kserokopia akt PR 1Ds. 873/14, k-252-253; potwierdzenie przelewu kwoty 40.700 euro z pieczęcią R. k-265; faktury sprzedaży towarów z dnia: 3 czerwca 2014 r. k-268, 10 czerwca 2014 r. k-280, 18 czerwca 2014 r. k-263 i 27 czerwca 2014 r. k-257; potwierdzenie salda k-281; zeznania świadka D. R. (1), transkrypcja k-411v; wyjaśnienia powoda, transkrypcja k-415-416v; wyjaśnienia pozwanego, transkrypcja k-418v]

Zgodnie z Ogólnymi Warunkami Sprzedaży powodowej spółki od momentu wydania towaru kupujący ponosi całkowite ryzyko związane z towarami, zaś dokonanie dostawy następuje z chwilą wydania towaru w sytuacji, gdy towar jest wydawany bezpośrednio nabywcy lub osobie przez niego wskazanej, zaś w przypadku gdy towar jest dostarczany transportem własnym dostawcy lub najętym przez niego do miejsca wskazanego zgodnie z umową przez nabywcę – dokonanie dostawy towaru następuje co do zasady, z chwilą dostarczenia towaru do miejsca wskazanego przez nabywcę (pkt 3 i 4)

[Ogólne Warunki Sprzedaży k-22]

W dniu 3 czerwca 2014 r. z pozwanym nawiązała kontakt mailowy osoba podpisująca się jako A. E. (1) i przedstawiająca się jako reprezentant J. P., wskazując jako dane do faktury, w ramach nawiązanej współpracy w zakresie przewozu towarów żywnościowych z Polski do Wielkiej Brytanii: J. L. plc, V. S. 171 L.. Pozwany przed przystąpieniem do realizacji przewozu zażądał przedpłaty w kwocie odpowiadającej wynagrodzeniu za zlecony transport, tj. w kwocie 2.300 euro. Do faktury za przewóz, przesłanej w drodze mailowej, pozwany wpisał, zgodnie z treścią przekazanej mu przez A. E. informacji dane: P. R., S., M. H. 1NR. Odesłana również drogą elektroniczną faktura zawierała podpis i pieczęć (...) Kontrolera firmy (...). W dniu 4 czerwca 2014 r. na konto pozwanego wpłynęła kwota 2.300 euro z tytułu wystawionej faktury a zleceniodawcą przelewu był P. (...) L. H.. Towar został dostarczony zgodnie ze wskazaniem A. E. do chłodni (...), U. 6, B. D., G. Business Park, G., (...), UK.

[korespondencja mailowa k-209-211; protokół przesłuchania M. N. – kserokopia akt PR 1Ds. 873/14, k- 287-288; faktura z pieczęcią kontrolera k-295; wyciąg z rachunku pozwanego z wpłatą 2.300 euro k-296; wyjaśnienia pozwanego, transkrypcja k-417v-418]

Transport załadowany w dniu 10 czerwca 2014 r. został dostarczony i rozładowany w chłodni (...), U. 6, B. D., G. Business Park, G., (...), UK zgodnie z dyspozycją mailową A. E.. Wynagrodzenie za ten transport zostało uregulowane

w całości w dniu 11 czerwca 2014 r. Kolejne dwa transporty: z dnia 18 czerwca 2014 r. i 27 czerwca 2014 r. zostały zlecone pozwanemu telefonicznie przez osobę przedstawiającą się jako A. E. (1). Należność za transport z dnia 28 czerwca 2014 r. została uregulowana w dniu 20 czerwca 2014 r., natomiast za transport z dnia 27 czerwca 2014 r. została zapłacona tylko kwota 1.000 euro. Pozostała kwota 1.100 euro nie została dopłacona. Wszystkie transporty zostały dostarczone na wskazany przez tą osobę adres chłodni (...), U. 6, B. D., G. Business Park, G., (...), UK

[korespondencja elektroniczna k-205-206 i k-214-219; protokół przesłuchania M. N. – kserokopia akt PR 1Ds. 873/14, k- 288-289; wyjaśnienia pozwanego, transkrypcja k-418]

Powód w dniu 18 czerwca 2014 r. sporządził listę pakunkową dla J. L. plc, V. S. 171 L. (...)NN, pojazdem (...), obejmujący mięso mrożone drobne w ilości 20.053 kg netto. Wystawił także fakturę VAT (...) na kwotę 39.704,94 euro, płatną do dnia 18 lipca 2014 r. Ponadto został sporządzony handlowy dokument identyfikacyjny do wystawionej faktury, w którym wskazano jako odbiorcę: W. Supermarket, D. R., B., B. R. 8YA, UK.

[faktura k-18, lista pakunkowa wraz z tłumaczeniem k-199-200, dokument identyfikacyjny k-19]

Pozwany przekazał kierowcy adres załadunku przedmiotowego towaru i kierowca dokonał załadunku u powoda i został uzupełniony list CMR. List przewozowy CMR nr (...) został wypełniony przez powoda. Jako nadawca została wskazana powodowa spółka (rub. 1), jako odbiorca J. L. plc 171 V. L. (rub. 2), zaś jako miejsce dostawy wskazany został adres W. Supermarket, D. R., B., B. R. 8YA, UK (rub. 3). Samochody mają zamontowany dodatkowy komputer pokładowy odnotowujący godziny pracy kierowców, trasy, a także służący komunikacji z kierowcą. Za pomocą tego komputera przesyłane są wiadomości SMS m.in. dotyczące zmiany miejsca rozładunku. Po dostarczeniu towaru, były jakieś problemy z miejscem w magazynie i kierowca czekał na rozładunek do następnego dnia. Odbiorca pokwitował odbiór towaru na liście CMR podpisem bez pieczęci.

[list CMR k-20; zeznania świadka A. K., e-protokół z dnia 5 września 2017 r., k-171, adnotacje 00.09.07-00.17.48]

W dniach: 4 czerwca 2014 r., 10 czerwca 2014 r., 27 czerwca 2014 r. pozwany wykonywał tego samego rodzaju przewozy towarów, tj. załadowanych przez powoda i z takimi samymi danymi adresowymi wskazanymi w rub. 2 i 3 CMR jak w liście (...) z dnia 18 czerwca 2014 r. Oryginały dokumentów tj. faktur i listów przewozowych zostały przesłane pocztą na wskazany w korespondencji elektronicznej adres. Transporty z dnia 4 czerwca 2014 r., 10 czerwca 2014 r. i 27 czerwca 2014 r. wykonywały firmy działające jako podwykonawcy pozwanego, natomiast transport z dnia 18 czerwca 2014 r. realizował bezpośrednio pozwany.

[listy CMR k-63-66, k-20, protokół przesłuchania M. N. – kserokopia akt PR 1Ds. 873/14, k- 290, zlecenia k-309 i k-316]

Transporty zostały dostarczone na wskazany przez zleceniodawcę, przedstawiającego się jako A. E. (1), adres rozładunku. Dane adresowe przekazywane są kierowcy albo w wiadomości sms albo za pośrednictwem programu telemetrycznego transis. List CMR wypełnia załadowca towaru. W tym przypadku zleceniodawca pozwanego był jednocześnie odbiorcą towaru. Zmiany adresu dostawy zdarzają się już w czasie wykonywania przewozu międzynarodowego.

[zeznania świadka D. R., transkrypcja k-411v, k-413, wyjaśnienia pozwanego, transkrypcja k-417v, k-419v-420]

Za przewóz wykonany w dniu 18 czerwca 2014 r. pozwany wystawił fakturę z dnia 30 czerwca 2014 r. na kwotę 2100 euro, ze wskazaniem danych odbiorcy jako J. L. plc V. S. 171 L.. Kwota ta została zapłacona przelewem w dniu 20 czerwca 2014r.

[faktura k-67, wyciąg z konta bankowego k-59-62; protokół przesłuchania M. N. – kserokopia akt PR 1Ds. 873/14, k- 289-290]

W mailu z dnia 4 lipca 2014 r. pozwany przesłał powodowi dwa skany listów CMR z dwóch transportów.

[wiadomość e-mail k-28]

W dniu 9 lipca 2014 r. powód zwrócił do J. L. plc 171 V. L. z wezwaniem do natychmiastowej zapłaty wszystkich faktur oraz pełnej kwoty 163.781,14 euro wskazując, iż otrzymał już dwa fałszywe potwierdzenia płatności.

[wezwanie wraz z tłumaczeniem k-197-198]

W dniu 17 lipca 2014 r. pozwany poinformował powoda, że towar został dostarczony, zgodnie z instrukcjami otrzymanymi od zleceniobiorcy i odbiorcy firmy (...), na adres C.: (...), U. 6, B. D., G. Business Park, G., (...), UK.

[wiadomość e-mail k-27]

Postanowieniem z dnia 24 grudnia 2014 r. zostało umorzone śledztwo wszczęte z zawiadomienia powoda, z uwagi na to, iż powód złożył zawiadomienie o oszustwie do brytyjskich organów ścigania, za pośrednictwem strony internetowej (...) i sprawa jest prowadzona przez C. P. pod numerem (...)

[postanowienie k-32-33]

W dniu 23 lipca 2014 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 81.284,94 euro, zaś w dniu 1 czerwca 2015 r. wystąpił w stosunku do pozwanego z zawezwaniem do próby ugodowej w zakresie żądania kwoty 39.704,94 Euro.

[wezwanie k-34-35, zawezwanie k-36-37]

W odpowiedzi na zapytanie Sądu dotyczące stanu sprawy prowadzonej przez Policję w Wielkiej Brytanii w wyniku dokonanego przez powoda zgłoszenia oszustwa, Policja odpowiedziała, że nie posiada żadnego zgłoszenia o wskazanym numerze (...) ani żadnych informacji w swoich bazach danych o stronach niniejszego postępowania.

[odpowiedź Policji k-425, tłumaczenie k-431]

Powyższy stan faktyczny, w zasadzie niesporny pomiędzy stronami, Sąd ustalił w oparciu o zgromadzony w sprawie materiał dowodowy w postaci dokumentów oraz zeznania świadków i wyjaśnienia stron, które uzupełniły w sposób spójny i logiczny dane wynikające z dokumentów. Sąd uwzględnił także przy ustalaniu stanu faktycznego złożone w toku śledztwa zeznania K. C. (1) i M. N. z tego względu, iż osoby te składając zeznania w 2014 r. niewątpliwie w sposób bardziej szczegółowy pamiętały poszczególne zdarzenia niż w dacie składania zeznań na rozprawie w 2018 r. Podkreślić przy tym należy, iż złożone na rozprawie wyjaśnienia stron nie odbiegały od treści zeznań złożonych w toku śledztwa a jedynie były mniej dokładne z uwagi na upływ czasu.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W przedmiotowej sprawie rozstrzygnięciu podlegała kwestia odpowiedzialności pozwanego z tytułu dostarczenia towaru na adres inny niż wpisany przez powoda w liście CMR, a w szczególności rozstrzygnięcie czy dyspozycja zmiany miejsca dostawy towaru została dokonana przez osobę uprawnioną. Strona powodowa roszczenie swoje opierała bowiem na tym, iż na skutek zmiany miejsca wyładunku doszło do szkody w jej majątku. W ocenie powoda, gdyby pozwany dostarczył towar pod adres wskazany w CMR to do szkody nie doszłoby bowiem pod tym adresem żaden podmiot nie posiadałby wiedzy o zamówionym towarze. W ocenie powoda działanie pozwanego nosiło zatem cechy rażącego niedbalstwa.. Pomędzy stronami powstał także spór dotyczący prawnej podstawy odpowiedzialności pozwanego, którą powód początkowo wywodził z nieprawidłowego wykonania umowy przewozu, a na dalszym etapie postępowania „hipotetycznie” powołał się na odpowiedzialność deliktową z art. 415 k.c. i następnych.

Przepisy Konwencji o Umowie Międzynarodowego P. (...) Towarów (dalej CMR) z dnia 19 maja 1956 r. (Dz.U.62.49.238) znajdują zastosowanie do wszystkich umów o zarobkowy przewóz drogowy towarów pojazdami (samochodami, pojazdami członowymi, przyczepami i naczepami), niezależnie od miejsca zamieszkania i przynależności państwowej stron, jeżeli miejsce przyjęcia przesyłki do przewozu i miejsca przewidziane dla jej

dostawy, stosownie do ich oznaczenia w umowie, znajdują się w dwóch różnych krajach, z których przynajmniej jeden jest krajem umawiającym się (art. 1 ust. 1 Konwencji CMR). Krajami umawiającymi się są: Austria, Belgia, Białoruś, B.-Hercegowina, Bułgaria, Chorwacja, Dania, Estonia, Federacja Rosyjska, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Jugosławia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Norwegia, Polska, Portugalia, Republika Czech, Republika Federalna Niemiec, Republika Mołdawii, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwajcaria, Szwecja, Tunezja, Węgry, Wielka Brytania, W., z tym, że przepisów Konwencji CMR nie stosuje się do przewozów pomiędzy Wielką Brytanią a Irlandią (art. 1 CMR, a także zob. E. Habryn, Windykacja należności z umowy międzynarodowego przewozu towarów, Komentarz praktyczny ABS nr 140865).

Zgodnie z art. 4 CMR dowodem zawarcia umowy przewozu jest list przewozowy, który wystawia się w trzech oryginalnych egzemplarzach, podpisanych przez nadawcę i przez przewoźnika, przy czym podpisy te mogą być wydrukowane lub też zastąpione przez stemple nadawcy i przewoźnika, jeżeli pozwala na to ustawodawstwo kraju, w którym wystawiono list przewozowy. Brak, nieprawidłowość lub utrata listu przewozowego nie wpływa na istnienie ani na ważność umowy przewozu, która mimo to podlega przepisom Konwencji. Ponadto umowa przewozu podlegająca Konwencji ma niewątpliwie charakter konsensualny i do jej zawarcia nie jest potrzebne ani wystawienie listu przewozowego, ani przyjęcie towaru przez przewoźnika. Do zawarcia umowy na gruncie konwencji CMR wystarczające jest złożenie zgodnych oświadczeń woli przez obie strony tej umowy – nadawcę i przewoźnika, obejmujących warunki przedmiotowo istotne (*essentialia negotii*) tej umowy (por. np. K. W., Umowa międzynarodowego przewozu drogowego towarów na podstawie CMR. W. 2013, s. 164).

Zgodnie z art. 6 ust. 1 Konwencji CMR list przewozowy powinien zawierać m. in. miejsce i datę jego wystawienia, nazwisko (nazwę) i adres nadawcy, nazwisko (nazwę) i adres przewoźnika, miejsce i datę przyjęcia towaru do przewozu oraz przewidziane miejsce jego wydania, nazwisko (nazwę) i adres odbiorcy. Są to dane obligatoryjne listu przewozowego. Niezamieszczenie ich pozwala na stwierdzenie, iż list przewozowy jest wadliwie wystawiony. Wadliwość ta nie powoduje jednak nieważności umowy przewozu (K. Wesołowski, Komentarz do Konwencji o umowie międzynarodowego przewozu drogowego towarów (CMR), Zielona Góra, 1996, s. 26). Jednocześnie list przewozowy stanowi w braku przeciwnego dowodu dowód zawarcia umowy, warunków umowy oraz przyjęcia towaru przez przewoźnika (art. 9 ust. 1 CMR). Funkcja legitymacyjna listu przewozowego polega na tym, że posiadanie pierwszego egzemplarza listu przewozowego legitymuje osobę uprawnioną (nadawcę lub odbiorcę) do rozporządzania (dysponowania) przesyłką, poprzez wydanie przewoźnikowi wiążących go oświadczeń (instrukcji). Chodzi tu m.in. o dokonywanie zmian umowy przewozu, poprzez wstrzymanie przewozu, zmiany miejsca przewidzianego dla wydania towaru albo wydania go odbiorcy innemu niż wskazany w liście przewozowym. Na gruncie międzynarodowego prawa transportowego rozporządzenie towarem (przesyłką) oznacza jedynie możliwość wydawania przewoźnikowi przez nadawcę lub odbiorcę wiążących go oświadczeń (instrukcji), dotyczących przesyłki. Na gruncie przepisów przewozowych, przewoźnik związany jest jednostronnym oświadczeniem osoby uprawnionej do jego złożenia, niezależnie od przyczyn zmiany lub odstąpienia od umowy przewozu, chyba że zachodzą okoliczności, które w myśl obowiązujących przepisów przewozowych zwalniają przewoźnika od obowiązku honorowania oświadczeń (instrukcji) osoby uprawnionej.

W przedmiotowej sprawie w pierwszej kolejności rozstrzygnięciu podlegała zatem kwestia posiadania przez powoda przymiotu nadawcy (zgodnie z wpisem w liście CMR), którego posiadanie przesądzałoby o stosowaniu Konwencji CMR w stosunkach pomiędzy stronami niniejszego sporu.

Podkreślić należy, że żaden przepis konwencji CMR nie stanowi wprost, kto jest drugą stroną umowy międzynarodowego przewozu drogowego towaru. Z całokształtu przepisów, przyznających nadawcy określone prawa podmiotowe wobec przewoźnika, jak i nakładających na nadawcę określone obowiązki, wynika, że stroną umowy przewozu jest nadawca. Określenie to odnosi się zatem do osoby, która zawarła z przewoźnikiem umowę przewozu i której konwencja CMR przyznaje określone prawa, oraz na której ciążyą określone obowiązki wobec przewoźnika, niezależnie od tego, czy osoba ta sama dostarcza przewoźnikowi towar do przewozu, czy też czyni to na jej rachunek inna osoba. W praktyce transportu samochodowego często kto inny zawiera umowę przewozu, a kto inny dostarcza towar przewoźnikowi. Niekiedy także w literaturze, pojęcie nadawcy odnoszone jest zatem do osoby (podmiotu)

faktycznie dostarczającej towar (przesyłkę) do przewozu, niezależnie od tego, czy zawierała ona umowę przewozu i osoba ta wpisywana jest niejednokrotnie do listu przewozowego jako nadawca. Powyższe uznać należy za całkowicie nieuzasadnione bowiem osoba faktycznie dostarczająca towar do przewozu działa wyłącznie na rachunek nadawcy, jednakże nie nadaje to jej charakteru strony umowy przewozu (K. W., Umowa...).

W praktyce zdarza się, że rzeczywiste strony umowy (nadawca i przewoźnik) w ogóle nie widnieją w treści listu przewozowego. Taka sytuacja ma miejsce zwłaszcza wówczas, gdy towar do przewozu dostarcza inna osoba niż nadawca (czyli podmiot powierzający przewóz) a przewóz wykonywany jest przez przewoźnika – podwykonawcę. Z reguły jako nadawca wpisywany jest podmiot dostarczający towar do przewozu (zwany często załadowcą) a jako przewoźnik – przewoźnik podwykonawca. W wielu listach przewozowych dane dotyczące nadawcy i przewoźnika są w istocie fałszywe, w tym sensie, że wpisane są tam osoby, które nie są stronami umowy (tzw. załadowca zamiast nadawcy i przewoźnik faktyczny zamiast pierwszego przewoźnika, zwanego często umownym) – czyli właśnie sytuacja zaistniała w niniejszej sprawie, abstrahując przy tym od podszywania się A. E. pod firmę (...). Choć fakt ten nie jest obojętny dla oceny dokumentu, nie powinien, co do zasady, powodować odmowy przyznania mu przymiotu listu przewozowego. Osoby wpisane jako strony umowy nie są bowiem w takiej sytuacji osobami fikcyjnymi (nieistniejącymi). Są podmiotami rzeczywiście występującymi w obrocie za strony umowy, za ich zgodą i wiedzą, co oczywiście nie oznacza umocowania do składania w ich imieniu oświadczeń woli. W takim przypadku bowiem nie można przyjmować, że podmiot wpisany do listu przewozowego, jako nadawca ma prawo rozporządzać towarem w rozumieniu art. 12 konwencji CMR, nawet jeśli legitymuje się pierwszym egzemplarzem tego listu. Tym samym nie jest osobą uprawnioną do wydawania instrukcji na okoliczność przeszkód w przewozie i wydaniu towaru w świetle treści art. 14 i 15 konwencji CMR (K. W., Umowa...). Zgodnie bowiem z art. 12 ust. 1 Konwencji to nadawca ma prawo rozporządzać towarem, a w szczególności zażądać od przewoźnika wstrzymania przewozu, zmiany miejsca przewidzianego dla wydania towaru albo też wydania go odbiorcy innemu niż wskazany w liście przewozowym. W świetle art. 4 i 9 ust. 1 Konwencji osoba nie będąca stroną umowy przewozu nie może być uznana za nadawcę przesyłki tylko z tej przyczyny, że została wskazana jako nadawca w liście przewozowym (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 września 2003 r., II CKN 415/01, Lex).

W realiach rozpoznawanej sprawy uznać zatem należy, iż powód nie może zostać uznany za nadawcę przesyłki (pomimo takiego wpisu w liście przewozowym) bowiem nie był on stroną umowy przewozu. Z tego też względu nie miał prawa do wydawania wiążących instrukcji przewoźnikowi, a co za tym idzie nie znajdują w tym przypadku zastosowania ograniczenia wynikające z art. 12 ust. 5 Konwencji dotyczące wprowadzania zmian w pierwszym egzemplarzu listu przewozowego. Podkreślić także należy, że w niniejszej sprawie to podmiot zawierający umowę przewozu z pozwanym był jednocześnie nadawcą i odbiorcą przesyłki, a ponadto z ustaleń poczynionych przez ten podmiot z powodem wynika, że zapewnienie transportu leżało po stronie kontrahenta powoda. Koreluje to także z Ogólnymi Warunkami Sprzedaży powoda, które w pkt 3 i 4 przewidują, że od momentu wydania towaru kupujący ponosi całkowite ryzyko związane z towarami, zaś dokonanie dostawy następuje z chwilą wydania towaru w sytuacji, gdy towar jest wydawany bezpośrednio nabywcy lub osobie przez niego wskazanej, zaś w przypadku gdy towar jest dostarczany transportem własnym dostawcy lub najętym przez niego do miejsca wskazanego zgodnie z umową przez nabywcę – dokonanie dostawy towaru następuje co do zasady, z chwilą dostarczenia towaru do miejsca wskazanego przez nabywcę.

W związku z powyższym brak jest podstaw do ustalenia odpowiedzialności pozwanego na gruncie umowy międzynarodowego przewozu towarów. Przechodząc natomiast do omówienia drugiej z możliwych do zastosowania podstaw odpowiedzialności pozwanego za szkodę poniesioną przez powoda również uznać należy, iż przesłanki takiej odpowiedzialności nie wystąpiły.

Zgodnie z art. 415 k.c. kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia. Powołany przepis określa ogólną regułę dla odpowiedzialności za szkodę, do której doszło wskutek zdarzeń nazywanych czynami niedozwolonymi (odpowiedzialność deliktowa). Do przesłanek odpowiedzialności deliktowej należą: zdarzenie, z którym system prawny wiąże odpowiedzialność na określonej zasadzie, szkoda i związek przyczynowy między owym zdarzeniem a szkodą. Przy ustalaniu odpowiedzialności z tytułu czynów niedozwolonych znajdują

zastosowanie przepisy ogólne dotyczące związku przyczynowego, szkody i sposobów jej naprawienia (art. 361–363) k.c. Zachowaniem, za które podmiotowi można przypisać odpowiedzialność deliktową na podstawie art. 415 k.c., może być działanie, jak i zaniechanie. Zaniechanie polega na niewykonywaniu określonego działania (podmiot nie musi być bierny, może wykonywać inne czynności), gdy na podmiocie ciążyła powinność i możliwość jego podjęcia (vide: W. Czachórski (w:) System prawa cywilnego, t. III, cz. 1, s. 529 i n.). Komentowany przepis stanowi, że sprawca ponosi odpowiedzialność deliktową na zasadzie winy. Ustawodawca nie definiuje pojęcia winy. W judykaturze i piśmiennictwie, pod wpływem prawa francuskiego, upowszechnił się pogląd wskazujący na dwa elementy winy: obiektywny i subiektywny (albo ujmujący winę w znaczeniu obiektywnym i subiektywnym). Obiektywny wyraża się w uznaniu za zawinione zachowań niezgodnych z przepisami prawa lub określonymi regułami etycznymi. Natomiast składnik subiektywny wyraża się w uznaniu za zawinione zachowań rozmyślnie wyrządzających szkodę oraz niedbalstwa (vide: A. Olejniczak, Komentarz do art. 415 Kodeksu cywilnego).

Dopiero czyn uznany za bezprawny może być rozważany w kategoriach winy (stąd klasa czynów bezprawnych zawsze będzie się zawierała w klasie czynów zawinionych – vide: Z. R., A. O., Zobowiązania..., s. 198). Orzecznictwo przyjmuje, że brak przekonywających ustaleń co do bezprawnego charakteru działania osoby, która wyrządziła szkodę eliminuje w ogóle możliwość rozważania odpowiedzialności tej osoby, przynajmniej w świetle przepisów o odpowiedzialności deliktowej (vide: wyrok SN z dnia 15 marca 2007 roku, II CSK 528/2006, niepubl.; A. Rzetecka-Gil, Komentarz do art. 415 Kodeksu cywilnego).

Zgodnie z treścią art. 6 kc, ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. W sprawie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym konieczne jest, by powód wskazał na szkodę, którą poniósł oraz pozostające z nią w adekwatnym związku przyczynowym zdarzenie będące jej źródłem. Zdarzenie to musi być działaniem lub zaniechaniem pozwanego albo osób, za które pozwany odpowiada, dającym się zakwalifikować jako bezprawne, a czasami także – w zależności od podstawy odpowiedzialności – jako zawinione (vide: wyrok SN z dnia 20 września 2013 roku, II CSK 703/12, Lex nr 1383075).

W przedmiotowej sprawie w ocenie Sądu strona powodowa niewątpliwie poniosła określoną szkodę i to w wysokości znacznie przekraczającej roszczenie pozwu, bowiem obejmującej wartość wszystkich dostarczonych w oparciu o cztery wystawione faktury towarów, tj. w kwocie ponad 160.000 euro. Szkodą tą jednakże nie powstała skutek bezprawnego i zawinionego (w formie choćby rażącego niedbalstwa) działania pozwanego lecz w wyniku zawinionego i celowego działania podmiotu podszywającego się pod firmę (...) plc. To z tym właśnie podmiotem powód zawarł umowy sprzedaży nie dokonując wystarczającej weryfikacji czy rzeczywiście firma (...) plc jest faktycznym kontrahentem. Posługiwanie się przez podmiot podszywający się pod tą firmę jej danymi (nota bene dostępnymi dla każdego – typu nazwa, nr NIP i inne dane – wynikającymi z rejestrów jawnych) i sfałszowanymi pieczęciami nie usprawiedliwia braku wystarczającej weryfikacji. Z zeznań przedstawicieli powoda złożonych w śledztwie wynika, że kontakt został nawiązany mailowo, a później weryfikacja następowała przez rozmowy telefoniczne wykonywane na wskazany w tych wiadomościach numer telefonu. W sytuacji zatem podszywania się pod istniejącą firmę (co zresztą nie jest przypadkiem aż tak rzadko spotykanym) nie wystarczy samo ustalenie istnienia firmy i jej numeru NIP. Przy wielkości i wartości składanych zamówień i jednoczesnym braku przedpłaty lub innej formy zabezpieczenia niewątpliwie sprawdzenie rzetelności kontrahenta (realności nawiązania współpracy) w ocenie Sądu wymaga podjęcia nieco dalej idących kroków – chociażby poprzez kontakt mailowy lub telefoniczny na adresy i numery telefonów podawane na stronie internetowej danego podmiotu. Powód czynności tych de facto zaniechał ekspedując w ciągu miesiąca towar o tak dużej wartości pomimo braku choćby częściowej płatności. Pomiedzy powstałą szkodą a działaniami pozwanego (abstrahując od braku ich bezprawności) nie występuje adekwatny związek przyczynowy. To działanie podmiotu podszywającego się pod firmę (...) plc pozostaje w związku przyczynowym z powstałą szkodą.

W tych okolicznościach w ocenie Sądu pozwanemu nie można postawić zarzutów dotyczących wydania towaru osobie nieuprawnionej, za co za tym idzie, odpowiedzialności za szkodę powstałą z tego tytułu.

Z punktu widzenia własnego stosunku zobowiązaniowego pozwany wykonał bowiem instrukcje od osoby uprawnionej do dysponowania ładunkiem i wydał towar swojemu zleceniodawcy. Podkreślić przy tym należy, że z zebranego w

sprawie materiału dowodowego wynika w sposób nie budzący wątpliwości, iż ani kupującym (kontrahentem powoda) ani zleceniodawcą przewozu nie była rzeczywiście istniejąca firma (...) plc, ale podmiot podszywający się pod tą firmę. Pozwany wydał towar swojemu zleceniodawcy, a więc zgodnie z zawartą umową przewozu. Zauważyć także należy, że nie był to pierwszy transport realizowany według tego samego schematu i powód nie wnosił wcześniej żadnych zastrzeżeń. Próba przerzucenia na przewoźnika odpowiedzialności za brak weryfikacji podmiotu zlecającego nie może zatem zostać uznana za zasadną. Nie jest przy tym prawdziwe twierdzenie powoda, że w relacji z pozwanym występował podmiot podszywający się pod prawdziwego odbiorcę czyli J. L. plc. Prawdziwa firma (...) plc nie uczestniczyła w żadnym z tych stosunków prawnych a zatem nie można uznać, iż pozwany nie dokonując weryfikacji zleceniodawcy dopuścił się rażącego niedbalstwa bowiem zarówno samego zlecenia przewozu jak i zmian miejsca odbioru dokonał podmiot podszywający się pod istniejącą firmę, tym niemniej z punktu widzenia przewoźnika był to podmiot zlecający przewóz a zatem uprawniony do dysponowania również miejscem odbioru, zaś wydanie towaru nastąpiło również na rzecz tego samego podmiotu, a zatem w relacji przewoźnik – odbiorca, na rzecz podmiotu uprawnionego. Zupełnie inna sytuacja miałaby miejsce gdyby to rzeczywiście istniejąca firma (...) plc dokonała zlecenia transportu i dopiero w trakcie jego wykonywania dane przewozowe zostałyby przechwycone przez inny podmiot, który zadysponowałby odmiennym miejscem odbioru. W takiej bowiem sytuacji można byłoby po pierwsze rzeczywiście rozważać odpowiedzialność przewoźnika za brak weryfikacji podmiotu zlecającego zmiany, a po drugie niewątpliwie prawdziwa firma (...) plc, gdyby była zlecającym transport, to podjęłaby kroki prawne względem przewoźnika już po pierwszym transporcie. W realiach niniejszej sprawy sytuacja taka nie miała jednak miejsca.

Podkreślić należy, iż w niniejszej sprawie wystąpiła sytuacja spotykana w ramach działalności transportowej, ale nie będąca klasycznym przyporządkowaniem poszczególnych ról według Konwencji CMR podmiotom występującym w tym stosunku. Modelowo bowiem w ramach umowy przewozu regulowanej przepisami Konwencji CMR występują trzy różne podmioty: nadawca, przewoźnik i odbiorca. W omawianym natomiast przypadku występują tylko dwa podmioty – przewoźnik i nadawca będący równocześnie odbiorcą, choć zaznaczyć należy, że nie jest to także sytuacja szczególnie wyjątkowa. W tym ujęciu jednakże ma ona wpływ na zakres obowiązków z art. 12 Konwencji.

Na marginesie tylko można dodać (choć jest to oczywiście jedynie teza hipotetyczna), że gdyby nawet kontrahent powoda podawał jako miejsce dostawy od razu chłodnię (...) to prawdopodobnie nie wpłynęłoby to na zawarcie z nim umowy sprzedaży, bowiem samo miejsce dostawy towaru zapewne nie skutkowałoby brakiem zaufania do kontrahenta i odmową dostawy.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. zgodnie z którym, przegrywający obowiązany jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony, pozostawiając szczegółowe ich rozliczenie referendarzowi sądowemu (art. 108 § 1 k.p.c.).

Z/ odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełn. stron.